

AXBOROT ASRIDA YOSHLARNING HUQUQIY ONGINI RIVOJLANTIRISH

Qudratov Javohir Komilovich

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti “xalqaro huquq” fakulteti 4-kurs talabasi Telefon raqami: +998(94) 971-80-01 E-mail: qudratovjavohir201@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada axborot asrida yoshlarning huquqiy ongini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Huquqiy madaniyatni shakllantirishda internet, ijtimoiy tarmoqlar va ta'lim tizimining o'рни tahlil qilinadi. Shuningdek, yoshlar orasida huquqiy savodxonlikni oshirish bo'yicha samarali yo'nalishlar, davlat siyosati va xalqaro tajribalar asosida takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: huquqiy ong, yoshlar, axborot asr

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы развития правового сознания молодежи в информационную эпоху. Анализируется роль интернета, социальных сетей и системы образования в формировании правовой культуры. Также выдвигаются предложения по повышению правовой грамотности молодежи на основе государственной политики и международного опыта.

Ключевые слова: правовое сознание, молодежь, информационная эпоха.

Annotation: This article discusses the development of legal awareness among youth in the information age. The role of the Internet, social networks, and the education system in shaping legal culture is analyzed. The paper also proposes ways to enhance young people's legal literacy based on state policy and international experience.

Keywords: legal awareness, youth, information age.

KIRISH

Bugungi globalashuv davrida inson hayotining barcha jabhalari axborot texnologiyalari bilan chambarchas bog'liq. Jamiyatning har bir a'zosi, ayniqsa yosh avlod, yangi axborot oqimlari ta'sirida shakllanmoqda. Shunday bir davrda yoshlarning huquqiy ongini yuksaltirish, ularni qonunlarga hurmat ruhida tarbiyalash va huquqiy madaniyatni mustahkamlash eng dolzarb masalalardan biridir.

Huquqiy ong – bu shaxsning jamiyatdagi huquqiy me'yorlarni anglash darajasi, ularning mazmun-mohiyatini tushunish va amalda qo'llash qobiliyatidir. Yoshlarning huquqiy ongini shakllantirish esa jamiyat taraqqiyoti, davlat barqarorligi va huquqiy davlat barpo etish yo'lidagi muhim omildir.

Mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasida yoshlar siyosatiga katta e'tibor qaratildi. Ayniqsa, “Yoshlar ishlari agentligi” faoliyati, “Yoshlar daftari” tizimi, shuningdek, “Yoshlar o'rtasida huquqiy madaniyatni yuksaltirish” dasturlari bu borada muhim bosqich bo'ldi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek, “Yoshlarning huquqiy ongi va madaniyatini oshirish — kelajagimiz poydevorini mustahkamlash demakdir”¹⁴.

¹⁴ Mirziyoyev Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.

Axborot asri – bu tezkorlik, ochiqlik va global aloqa davri. Har bir inson bir vaqtning o'zida minglab manbalardan axborot olish imkoniyatiga ega. Huquqiy ong shunday mexanizmki, u insonni to'g'ri axborotni ajrata olish, qonuniy va noqonuniy harakatlar orasidagi chegarani anglashga o'rgatadi. Yoshlarning huquqiy ongini shakllantirish – bu ularni nafaqat huquqni bilishga, balki uni his etishga o'rgatishdir.

Psixologik jihatdan qaraganda, 16–25 yosh oralig'idagi davr insonda fuqarolik mas'uliyati shakllanadigan eng muhim bosqich hisoblanadi. Shu sababli, aynan shu davrda huquqiy tarbiya, axborot madaniyati va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini kuchaytirish zarur. Masalan, Germaniya, Yaponiya va Janubiy Koreya tajribasida maktab davridan boshlab huquqiy fanlar bosqichma-bosqich o'rgatiladi. Bu esa yoshlarning jamiyatda mas'uliyatli fuqaroga aylanishiga zamin yaratadi.¹⁵

So'nggi yillarda internet yoshlar hayotining ajralmas qismiga aylandi. U o'qish, muloqot, o'zini ifoda etish, shuningdek, huquqiy ma'lumot olish vositasiga aylandi. Ammo shu bilan birga, internetda tarqalayotgan noqonuniy kontent, kiberjinoyatlar va yolg'on ma'lumotlar yoshlarning huquqiy ongiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli, huquqiy tarbiyada raqamli platformalardan to'g'ri foydalanish juda muhim. Masalan, O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan yaratilgan "Huquqiy axborot portali" (lex.uz) bugun millionlab fuqarolarga qonunlarni ochiq manbada o'rganish imkonini bermoqda. Shu kabi "E-anti-corruption" tizimi ham korrupsiyaga qarshi kurashda fuqarolik faolligini oshirmoqda. Bundan tashqari, ijtimoiy tarmoqlarda "Huquqiy savodxonlik haftaligi", "Yoshlar va qonun" kabi onlayn loyihalar o'tkazilayotgani yoshlarni qonunlarga befarq bo'lmaslikka undaydi.¹⁶

Yoshlarning huquqiy ongi va madaniyatini rivojlantirishda ta'lim tizimi asosiy vosita hisoblanadi. Oliy va o'rta ta'lim muassasalarida huquqiy fanlar, shuningdek, "Huquqiy madaniyat asoslari" kursining joriy etilishi yoshlarning huquqiy tafakkurini kengaytiradi.

Davlat siyosatida bu masala "Yoshlar siyosati to'g'risida"gi Qonun (2016-yil 14-sentabr) hamda "Yoshlarni qo'llab-quvvatlash va ularning huquqiy savodxonligini oshirish" milliy dasturi orqali mustahkamlangan. Ushbu hujjatlar yoshlarning huquqiy ongi, siyosiy faolligi va ijtimoiy mas'uliyatini oshirishni nazarda tutadi.¹⁷ Shuningdek, O'zbekiston xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda xususan, BMT, YeXHT va UNICEF dasturlari doirasida yoshlar uchun huquqiy ta'lim, mediatsiya va fuqarolik faolligi bo'yicha treninglar tashkil etmoqda.

Huquqiy ongni shakllantirishda oilaning o'rni ham muhim. Chunki yosh inson birinchi navbatda ota-onasining xatti-harakatidan huquqiy qadriyatlarni o'rganadi. Shu sababli, huquqiy tarbiyada oila, maktab va davlatning hamkorligi zarurdir.

XULOSA

Axborot asrida huquqiy ongni rivojlantirish — bu nafaqat ta'lim yoki davlat siyosatining vazifasi, balki jamiyatning har bir a'zosi zimmasidagi burchdir. Yoshlarning huquqiy tafakkuri qanchalik yuksak bo'lsa, mamlakatda qonun ustuvorligi, adolat va fuqarolik mas'uliyati shunchalik mustahkam bo'ladi.

¹⁵ Karimov A. Huquqiy ong va huquqiy madaniyat. – Toshkent: Adolat, 2019.

¹⁶ O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi rasmiy sayti – www.lex.uz

¹⁷ "Yoshlar siyosati to'g'risida"gi Qonun, 2016-yil 14-sentabr.

Shunday ekan, huquqiy madaniyatni yuksaltirish, yoshlar orasida huquqiy savodxonlikni kengaytirish, ijtimoiy tarmoqlar orqali ijobiy huquqiy kontent yaratish va zamonaviy o'qitish metodlarini qo'llash bugungi kunning dolzarb vazifasidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. Karimov A. Huquqiy ong va huquqiy madaniyat. – Toshkent: Adolat, 2019.
3. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi rasmiy sayti – www.lex.uz
4. “Yoshlar siyosati to'g'risida”gi Qonun, 2016-yil 14-sentabr.
5. BMTning O'zbekistondagi vakolatxonasi ma'lumotlari, 2024.
6. Rasulov M. Axborot madaniyati va yoshlar. – Toshkent: Fan, 2022.